

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การค้นคว้าอิสระเรื่อง “ การศึกษาเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดประสิทธิภาพ ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบททางประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ มรดกทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสภาพปัญหาของการจัดการมรดกวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเสนอแนวทางการจัดการมรดกวัฒนธรรมของเวียงกุมกามให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพ มีขั้นตอนและวิธีการศึกษา ประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ ดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

3.2 การศึกษาภาคเอกสาร ทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎี

3.3 การศึกษาบริบทของเวียงกุมกาม ชุมชนและทรัพยากรทางวัฒนธรรม

3.4 การศึกษาสภาพปัญหาและการจัดการแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเวียงกุมกาม

3.5 การศึกษาเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมของการจัดการเวียงกุมกามให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพ

3.6 แนวทางการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเวียงกุมกาม

ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

3.1 รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาบริบททางประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ มรดกทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสภาพปัญหาของการจัดการมรดกวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเสนอแนวทางการจัดการมรดกวัฒนธรรมของเวียงกุมกามให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพใช้วิธีการศึกษาในรูปแบบสหวิทยาการ (interdisciplinary research) และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนา

3.2 การศึกษาภาคเอกสาร ทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎี

ขั้นตอนแรกของการศึกษาเพื่อทบทวนวรรณกรรมและสถานะภาพความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และลักษณะกายภาพของเมืองโบราณเวียงกุมกาม ตลอดจนประวัติความเป็นมาของการจัดการเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารั้วนี้ โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ในห้องสมุดของสถาบันการศึกษาต่างๆ ด้วยวิธีการสืบค้นข้อมูล และเรียบเรียงลำดับความสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อดังนี้

- 1) สถานะภาพความรู้เกี่ยวกับเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่
  - 1.1) ประวัติศาสตร์ของเวียงกุมกาม
  - 1.2) ประวัติความเป็นมาของดำเนินการและจัดการเกี่ยวกับเวียงกุมกาม
- 2) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารั้วนี้
  - 2.1) แนวคิดกับการพัฒนาแหล่งทรัพยากรวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
  - 2.2) แนวคิดการสร้างแหล่งเรียนรู้
  - 2.3) แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น
- 3) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 3.1) เอกสารและหนังสือ
  - 3.2) งานวิจัย
- 4) กรอบแนวคิดการศึกษา

ดังรายละเอียดที่ได้เสนอผลการศึกษาในบทที่ 2

3.3 การศึกษาบริบทของเวียงกุมกาม ชุมชนและทรัพยากรทางวัฒนธรรม

เป็นขั้นตอนการศึกษาในบริบทที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ลักษณะทางกายภาพ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสภาพปัญหาสภาพปัญหาของการจัดการมรดกวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นการศึกษาทั้งภาคเอกสารและภาคสนาม โดยใช้วิธีการสำรวจทางกายภาพ สังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) จากกลุ่มตัวอย่าง(Sample) ที่ประกอบด้วย ประชาชน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ และผู้บริหารส่วนราชการที่มีความเกี่ยวข้อง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่าง(Sampling)แบบจงใจ (Purposive Sampling) และไม่จำกัดจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์จนได้ข้อมูลครบถ้วน ดังรายนามผู้ให้สัมภาษณ์ที่ยินดีเปิดเผยนาม ดังนี้

1) พระอธิการวีระเดช สันติกาโล	เจ้าอาวาสวัดช้างค้ำ
2) นางสาวพัชรินทร์ คุณศิลป์	พนักงานศูนย์บริการข้อมูลเวียงกุมกาม
3) คุณไพโรจน์ แก้วดวง	ประธานชมรมกลุ่ม รถม้า-รถราง
4) นางสาวธัญพร กันทะวงศ์	อาสาสมัครวัฒนธรรม
5) คุณไพฑูรย์ ไชยอาราม	ผู้ใหญ่บ้านช้างค้ำ
6) คุณบุญสม โอคศรี	เจ้าหน้าที่ขับรถรางเบอร์ 3 บ้านช้างค้ำ
7) นางสาวพิทยาภรณ์ สุรินทร์เซ็ง	นักวิชาการประชาสัมพันธ์ เทศบาลตำบลท่าวังตาล
8) นางอภัสรา ไชยชนะ	สมาชิกสภาเทศบาลหนองหอย
9) แม่แก้วเรือน ดิมงคล	เจ้าของร้านของที่ระลึกในวัดช้างค้ำ
10) นางสาวเสาวลักษณ์ พังธรรม	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักกระทรวงวัฒนธรรม

เมื่อได้ข้อมูลดังกล่าวมาแล้ว ได้ตรวจสอบข้อมูล จัดระเบียบ และทำการวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาและการจัดการแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเวียงกุมกาม นำผลการศึกษามาเรียบเรียงและนำเสนอ ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อดังนี้

- 1) การศึกษาบริบทของเวียงกุมกาม ชุมชน และทรัพยากรทางวัฒนธรรม
  - 1.1) ที่ตั้งและลักษณะกายภาพของเมืองโบราณเวียงกุมกาม
  - 1.2) ทรัพยากรทางวัฒนธรรมในเขตเวียงกุมกาม
  - 1.3) สิ่งอำนวยความสะดวกภายในเวียงกุมกาม

2) การศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและการจัดการแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเวียงกุมกาม

- 2.1) สภาพปัญหาทางกายภาพ
- 2.2) สภาพปัญหาของการบริหารจัดการ
- 2.3) ปัญหาของการจัดการแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ดังรายละเอียดที่ได้เสนอผลการศึกษาในบทที่ 4

3.4 การศึกษาเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมของการจัดการเวียงกุมกามให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพ

เป็นขั้นตอนการศึกษาเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมของการจัดการเวียงกุมกามให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีขั้นตอนการศึกษาดังนี้

3.4.1 สภาพปัญหาและการจัดการแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเวียงกุมกาม

เป็นการนำผลการศึกษาสภาพปัญหาและการจัดการแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเวียงกุมกามในตอนที่ผ่านมา ทำการสรุปเพื่อจะใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาต่อไป

3.4.2 การศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของภาคประชาชน ผู้นำชุมชน และนักวิชาการ ต่อการจัดการเวียงกุมกามให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ

เป็นการศึกษาเก็บข้อมูลจากภาคประชาชน ผู้นำชุมชน และนักวิชาการ เพื่อทราบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะถึงแนวทางการจัดการเวียงกุมกามให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ซึ่งเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนาของผู้ให้ข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง (Sample) จำนวน 15 คน ที่คัดเลือกจากการสุ่มแบบจงใจ (Purposive Sampling) จากประชาชน ผู้นำชุมชน นักวิชาการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนเวียงกุมกาม โดยประเด็นการสนทนาเพื่อเสนอแนวทางการจัดการเวียงกุมกามให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มครั้งนี้มีรายชื่อดังนี้

1) พระอธิการวีระเดช สันติกาโล	เจ้าอาวาสวัดช้างค้ำ
2) นางสาวพัชรินทร์ คุณศิลป์	พนักงานศูนย์บริการข้อมูลเวียงกุมกาม
3) นายไพโรจน์ แก้วดวง	ประธานชมรมกลุ่ม รถม้า-รถราง
4) นางสาวธัญพร กันทะวงศ์	อาสาสมัครวัฒนธรรม

5) นายไพฑูรย์ ไชยอาราม	ผู้ใหญ่บ้านช้างค้ำ
6) นายบุญสม โอคศรี	เจ้าหน้าที่ขับรถรางเบอร์ 3 บ้านช้างค้ำ
7) นางสาวพิทยาภรณ์ สุรินทร์เซ็ง	นักวิชาการประชาสัมพันธ์ เทศบาลตำบล ท่าวังตาล
8) นางอภัสรา ไชยชนะ	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหอย
9) แม่แก้วเรือน คิมงคล	เจ้าของร้านของที่ระลึกในวัดช้างค้ำ
10) นางสาวเสาวลักษณ์ พึ่งธรรม	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการสำนัก กระทรวงวัฒนธรรม
11) นางสาว สายสมร วิริยะ	เจ้าหน้าที่ขับรถรางเบอร์ 6 บ้านเจดีย์เหลี่ยม
12) คุณสุกัญญา ชมพูนันต์	อาจารย์สอนฟิสิกส์ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่
13) พระอธิการบุญส่ง กนฺตมฺโม	เจ้าอาวาสวัดเสาหิน
14) นางสาวมยุรี แก้วดวง	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลท่าวังตาล
15) นางลลิตา ศรีดวงอินทร์	สมาชิกสภาเทศบาลหนองหอย เขต 1

การสนทนากลุ่ม(Focus group discussion) ครั้งนี้ ใช้สถานที่สนทนากลุ่มที่ ศาลาอเนกประสงค์ วัดช้างค้ำ และใช้เวลาสนทนากลุ่มประมาณ 2 ชั่วโมง โดยมีผู้ศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderater) ในประเด็นการสนทนาเกี่ยวกับแนวทางของการจัดการเวียงกุมกามให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสรุปผลการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1) การจัดการเวียงกุมกามให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ภาคประชาชนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมอย่างสำคัญ เพราะว่าประชาชนในชุมชนเวียงกุมกามเป็นเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรม และเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสียกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนเวียงกุมกาม ดังนั้น การที่จะดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับเวียงกุมกาม ประชาชนในชุมชนควรมีส่วนร่วม ทั้งมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการรักษาคุณค่าให้เวียงกุมกามได้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไปและเกิดประโยชน์ต่อชุมชน

2) แนวทางการจัดการเวียงกุมกามให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ จากการสนทนากลุ่มจากภาคประชาชนร่วมกับผู้ศึกษา ได้เสนอแนวทางให้มีการจัดแสดงให้เห็นสิ่งที่สะท้อนวิถีชีวิต อัตลักษณ์และความเป็นมาของชุมชนเวียงกุมกาม เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ แก่คนทั้งในชุมชนและภายนอกชุมชนได้ศึกษาเรียนรู้ เข้าใจ รวมถึง

การแบ่งหน้าที่ของการทำงานระหว่างรัฐและชุมชนอย่างชัดเจนต่อพื้นที่ของเวียงกุมกามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้และเกิดประโยชน์ต่อชุมชนเวียงกุมกาม

3.4.3 แนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้

นำแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งได้นำเสนอไว้ในบทที่ 2 มาประกอบการพิจารณาในการวิเคราะห์

3.4.4 การวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการจัดการที่เหมาะสมของ

เป็นการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมของการจัดการเวียงกุมกามให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพครั้งนี้ ซึ่งจะมีขั้นตอนของการพิจารณา โดยนำผลการศึกษาริบทของเวียงกุมกาม ชุมชนและทรัพยากรทางวัฒนธรรมและปัญหาของการจัดการแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งได้ศึกษาไว้ในบทที่ 4 รวมทั้งความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชน ผู้นำชุมชน นักวิชาการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับชุมชนเวียงกุมกาม ในตอนที่ผ่านมามาตลอดจนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้เสนอไว้ในบทที่ 2 นำมาประกอบกันในการวิเคราะห์และพิจารณา

ซึ่งผลการวิเคราะห์ ผู้ศึกษามีความเห็นว่า แนวทางที่เหมาะสมของการจัดการเวียงกุมกามให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือการปรับปรุงสื่อการเรียนรู้และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยว โดยให้หน่วยงานในท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ควรเป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุน เนื่องจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ดำเนินงานครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ เนื่องจากเวียงกุมกามมีพื้นที่ครอบคลุมอยู่ใน 2 อำเภอ และองค์การบริหารส่วนตำบล 2 แห่ง จึงทำให้การดำเนินการต่างๆไม่

เป็นเอกภาพ

ดังรายละเอียดที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 5

3.5 แนวทางการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเวียงกุมกาม
เป็นขั้นตอนการเสนอแนวทางจัดการปรับปรุงสื่อการเรียนรู้และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยว เพื่อให้เวียงกุมกามให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ ดังนี้

- 1) การปรับปรุงศูนย์บริการข้อมูลเวียงกุมกาม
- 2) การปรับปรุงห้องประชุม วัตถุประสงค์
- 3) การปรับปรุงป้ายนำชมโบราณสถาน
- 4) การจัดทำสื่อการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว
- 5) การประชาสัมพันธ์

ดังรายละเอียดที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 5

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved